

Riigikohus

Teie 05.09.2025 nr 5-25-26/2

Meie .09.2025 nr 2-8/25-17/2

**Arvamus pankrotiseaduse § 100³ lg 4 p 1
põhiseaduspärasuse kohta
(PSJV nr 5-25-26)**

Harju Maakohus jättis 12.08.2025. a kohtumäärusega tsiviilasjas nr 2-24-1214 kohaldamata pankrotiseaduse (PankrS) § 100³ lg 4 p 1.

Maakohus leidis, et käesolevas asjas ringkonnakohtu poolt maakohtule antud juhise kohaselt ei kohaldu PankrS § 100³ lg 4 p 1 jõustunud kohtulahendiga rahuldatud nõuetele, kui lahendist ei nähtu nõude aluseks oleva tarbijakrediidilepingu tühisuse aluste puudumise kontrollimine. Ringkonnakohtu seisukoht õigusnormi kohaldamise osas on maakohtule võlausaldajate nimekirja kinnitamise uuel lahendamisel kohustuslik (TsMS § 658 lg 2 ja § 659).

Maakohtu hinnangul jättis ringkonnakohus käesolevas asjas tehtud määrusega PankrS § 100³ lg 4 p-i 1 sisuliselt kohaldamata, põhjendades oma seisukohti Euroopa Liidu õiguse tõlgendamisega.

Vaidlustatud PankrS § 100³ lg 4 p 1 kohaselt loetakse jõustunud kohtulahendiga rahuldatud nõuded kaitsmiseta tunnustatuks. Maakohtu hinnangul välistab kõnealuse sätte sõnastus võimaluse selliste nõuete pankrotimenetluses tunnustamata jätmiseks vastuväite esitamise tulemusel. Maakohus leiab, et vaidlustatud normi teistsugune tõlgendamine pole võimalik. Eeltoodust tulenevalt jättis maakohus PankrS § 100³ lg 4 p-i 1 kohaldamata kaalutlusruumi puudumise põhjendusega, viidates seejuures TsMS § 658 lg-le 2 ja §-le 659. Maakohus märgib samuti, et seadust ei saa tõlgendada vastuolus selle sõnaselge tekstiga (s.o. kohaldada *contra legem*).

Vaidlustatud säte:

§ 100³. Võlausaldajate nimekirja kinnitamine

...

(4) Kaitsmiseta loetakse tunnustatuks:

1) nõue, mis on rahuldatud jõustunud kohtulahendiga või täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 6 või 61 kohaselt täitedokumendiks oleva vahekohtu lahendiga;

Õiguskomisjon tutvus kohtumäärusega ja arutas vaidlustatud sätte põhiseaduspärasust 22.09.25. a istungil ning leidis järgmist:

1. Kohtumäärusest nähtub, et ringkonnakohus on samas asjas varem andnud maakohtule siduvaid juhiseid, kuidas tuleb vaidlustatud õigusnormi tõlgendada ja kohaldada. Seega

kõrgema astme kohus ei näe vaidlustatud sätte puhul vastuolu põhiseadusega vaid peab selle rakendamist võimalikuks ning asjakohaseks.

2. Maakohus leiab, et ringkonnakohtu seisukohad on võtnud temalt kaalutlusruumi ja et seadust ei saa tõlgendada vastuolus selle sõnaselge tekstiga (*contra legem*). Nimetatud põhjendustega jättis maakohus vaidlustatud normi kohaldamata. Sellega õiguskomisjoni hinnangul väljendab maakohus oma sisulist mittenõustumist kõrgema astme kohtu seisukohtadega, mis õiguslikult on tema jaoks siduvad. Samuti jättis maakohus vaidlustatud normi kohaldamata jätmisega täitmata kõrgema astme kohtu antud juhised, mis olid tema jaoks täitmiseks kohustuslikud.
3. Maakohtu määruse resolutiivosas ei ole kohaldamata jäetud seadusesätet tunnistatud põhiseadusega vastuolus olevaks ja ka määruse põhjendavas osas puudub sisuline õiguslik argumentatsioon ning põhistus, milles konkreetselt seisneb kohaldamata jäetud seadusesätte vastuolu põhiseadusega.
4. Eeltoodu põhjal asub õiguskomisjon seisukohale, et käesolevas asjas on tegemist erandliku juhtumiga, kus sisuliselt püütakse põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse kaudu lahendada mitte kohaldamata jäetud seadusesätte põhiseaduspärasuse küsimust vaid hoopis kohtute vahelist erimeelsust seaduse tõlgendamisel ja kohaldamisel. See küsimus peaks aga õiguskomisjoni hinnangul leidma lahenduse muul viisil, st kohtuvõimu sõltumatust silmas pidades kohtusüsteemi siseselt, mitte põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses.

Oleme seisukohal, et Riigikohus ei saa käesolevat asja põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses lahendada, kuna esmane normikontroll on osa tsiviilkohtus peetava õigusvaidluse lahendamisest ja praegusel juhul väljuks see põhiseaduslikkuse järelevalve asja lahendamise piiridest. PSJKS § 14 lõike 2 teise lause kohaselt ei lahenda Riigikohus õigusvaidlust, mis kuulub lahendamisele haldus-, tsiviil-, kriminaal- või haldusõiguserikkumise asjades kohaldatavate kohtumenetluse sätete järgi ning PSJKS § 11 lg 3 kohaselt kohtuotsus või -määrus tagastatakse läbivaatamatult, kui sellel puudub põhistus või kui kohus ei ole kohtuotsuse või -määruse resolutsioonis tunnistanud õigustloovat akti või selle sätet või õigustloova akti andmata jätmist põhiseadusega vastuolus olevaks.

5. Meie hinnangul on vaidlustatud PankrS § 100³ lg 4 p 1 põhiseadusega kooskõlas. Ei ole tuvastatud formaalseid ega materiaalseid asjaolusid, mis annaks alust kõnealust normi vastuolu tõttu EL õigusega ega muul alusel PS-vastaseks tunnistada.

Mööname siinjuures, et PankrS § 100³ lg 4 p 1 tõepoolest vajab nii EL õiguse arengust kui Eesti õiguspoliitilistest arengutest tulenevalt kaasajastamist, et direktiivid oleks paremini üle võetud ja olukord õigusselgem, kuid käesolevas asjas ei ole meie hinnangul siiski tegemist põhiseadusevastase olukorraga.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Madis Timpson

esimees

